

MIHAEL KUZMIČ (1942–2005)

Janja Žitnik

Konec avgusta nas je pretresla zares težko dojemljiva novica o nenadni smrti prof. dr. Mihaela Kuzmiča, dolgoletnega sodelavca Inštituta za slovensko izseljenstvo, kolega, katerega navidez neizčrpna raziskovalna, organizacijska in duhovna energija je obogatila vrsto naših projektov in publikacij, predvsem pa tudi tako rekoč vsa naša znanstvena srečanja. 29. avgusta je na svojem domu v Ljubljani v zgodnji jutranji uri podlegel usodnemu srčnemu napadu.

Prof. dr. Mihael Kuzmič se je rodil 22. septembra 1942 v prekmurskem naselju Vadarci, a se je družina že čez nekaj let preselila v Veščico pri Murski Soboti. Po osnovni šoli in Kupšincih ter višji gimnaziji in Ekonomski srednji šoli v Murski Soboti je bil tam tri leta zaposlen v TMI. Leta 1966 se je z ženo preselil v Ljubljano, kjer sta vzpostavila delovanje protestantske Binkoštna cerkve. Ob pastorskem delu je študiral teologijo na Protestantški teološki fakulteti v Zagrebu in na Evangelijski teološki fakulteti v Osijeku. Po diplomi leta 1991 je na slednji še magistriral s področja cerkvene zgodovine (1997).

Do tedaj pa je imel za sabo že vrsto let raziskovalnega dela. Po krajšem začetnem obdobju preučevanja slovenske protestantske cerkvene zgodovine in teološke problematike se je od leta 1982 posvečal tudi raziskavam prekmurskega izseljenstva, ki jih je pozneje usmeril zlasti v preučevanje zgodovine in kulturne dediščine slovenskih protestantskih priseljencev v ZDA in deloma Južni Ameriki. Leta 2000 je na Oddelku za anglistiko in amerikanistiko Filozofske fakultete v Ljubljani obranil doktorsko disertacijo *Slovenski izseljenci iz Prekmurja v Bethlehemu, Pa., ZDA, v letih 1893–1924: naselitev ter njihove zgodovinsko socialne, politične, literarne in verske dejavnosti*.

Od 1996–2000 je bil ravnatelj Evangelijskega teološkega centra v Ljubljani, v okviru katerega je vodil in uredniševal versko izobraževalno, izdajateljsko in raziskovalno dejavnost, predvsem na področju protestantizma v matični Sloveniji in izseljenstvu. Od leta 2000 je bil razpet med Ljubljano, kjer se je odtlej posvečal predvsem raziskovalni dejavnosti, in Osijekom, kjer je bil zaposlen kot izredni profesor in akademski dekan na Evangelijski teološki fakulteti, hkrati pa je vodil Institut za protestantske študije. Leta 2002 ga je Znanstveni svet ZRC SAZU izvolil v naziv znanstveni sodelavec, marca 2003 pa v naziv višji znanstveni sodelavec.

Njegova bibliografija obsega 550 enot. Dr. Kuzmič je bil avtor dveh samostojnih znanstvenih monografij in še sedmih knjig, soavtor treh znanstvenih monografij, avtor

37 izvirnih ali preglednih znanstvenih člankov ter 11 objavljenih znanstvenih prispevkov na konferencah (na različnih znanstvenih srečanjih je imel 21 referatov in predavanj, vendar je nekatera nadgradil in jih objavil kot znanstveni članek). Poleg tega je med drugim objavil 80 strokovnih člankov in prispevkov, 30 gesel v *Enciklopediji Slovenije*, 36 knjižnih ocen, 18 spremnih besedil k različnim knjigam in 35 prispevkov za radio in televizijo. Seznam njegovih predavanj na tujih univerzah (največ v Osjeku, precej pa tudi v različnih evropskih državah in v ZDA), drugih javnih nastopov (predavanj in govorov, največ v ZDA), objavljenih prevodov, študijskih skript, poljudnih in drugih člankov ter diskusijskih prispevkov pa je skoraj nepregleden. Dr. Kuzmič je bil tudi urednik časopisov *Golgotska vest* in *Duhovno obzorje* ter petih knjižnih izdaj. Kot mentor/somentor je v okviru mednarodnega študija usmerjal osemnajst študentov diplomskega programa, pet magistrandov in pet doktorandov ter jih spodbujal k sistematičnemu raziskovanju na področju teologije, protestantizma in zgodovine Cerkve v njihovih državah. Ob takšnih rezultatih širokega spektra njegove znanstvene in pedagoške dejavnosti je bilo kar samoumevno, da mu je Pomurska akademsko znanstvena unija podelila naziv *pomurski akademik*.

Spoznala sva se leta 1985, ko se je začela moja raziskovalna pot na Inštitutu za slovensko izseljenstvo. V naslednjih dvajsetih letih je plodno sodeloval z Inštitutom, redno objavljaj v *Dveh domovinah*, prijavljaj in izvajal skupne projekte v okviru Inštituta, predaval na mednarodnih znanstvenih konferencah, ki jih je organiziral Inštitut, in že v letu ustanovitve naše monografske zbirke *Migracije* objavil obsežno samostojno znanstveno monografijo kot njen drugi zvezek. Leta 1997 me je prosil, da mu kot tuja recenzentka napišem oceno njegovega magistrskega dela za Evangelijsko teološko fakulteto v Osjeku, odtlej pa sva sodelovala tudi pri pripravi njegove doktorske disertacije in dveh njegovih knjig, za kateri sem tudi prispevala spremno besedilo. Po enem zavrnjenem in kar nekaj odobrenih ter uspešno realiziranih skupnih projektih smo znova združili moči leta 2002, ko je kot član pripravljalnega odbora pomagal organizirati našo mednarodno znanstveno konferenco *Sezonstvo in izseljenstvo v panonskem prostoru: sosodstvo Avstrije, Hrvaške, Madžarske in Avstrije* v Radencih, na kateri je tudi sam nastopil s izvrstno pripravljenim in podanim predavanjem o vlogi Aleksandra Kardoša pri ohranjanju slovenske jezikovne in narodnostne identitete prekmurskih izseljencev v ZDA.

Najino najtesnejše in najplodnejše sodelovanje pa je potekalo v letih 1994–1998 v okviru temeljnega raziskovalnega projekta *Slovenska izseljenska književnost*. Na osnovi obsežnih terenskih raziskav na študijskih potovanjih po ZDA, kabinetnega dela in rednih delovnih sestankov raziskovalne skupine je kot svoj del osrednjega rezultata projekta, sintetičnega pregleda književnega dela slovenskih izseljencev (*Slovenska izseljenska književnost*, 3 zvezki, Ljubljana: Založba ZRC in Rokus, 1999, 1291 str.), prispeval samostojno poglavje o literarni dejavnosti prekmurskih Slovencev v ZDA. Upoštevaajoč, da se dotlej še ni intenzivneje ukvarjal s književno zgodovino in analizo leposlovnih besedil z vidika literarnoestetskih meril, smo bili kolegi s področja literarnih ved presenečeni nad njegovo vsestransko dojemljivostjo za raziskovalne

metode znanstvene discipline, v kateri se je tedaj kot popoln novinec dobro znašel. V naslednjih letih so me njegove objave in predavanja, pa tudi prodornost in dorečenost njegovih širokopoteznih načrtov – med drugim za vrsto nesojenih prihodnjih zvezkov naše knjižne zbirke Migracije, ki jih je že snoval – vedno znova fascinirali. Tako sem v Poročilu o znanstvenoraziskovalnem delu dr. Mihaela Kuzmiča – v razdelek *Splošni vtis o delu kandidata* – leta 2002 zapisala: »Objavljeni rezultati znanstvenoraziskovalnega dela dr. Kuzmiča odražajo široko poznavanje obravnavane problematike, pester izbor virov, avtorjevo podrobno seznanjenost z njihovo vsebino ter kompleksen način njihove obravnave. Mimo njegovih objav se kaže znanstvena avtoritativnost dr. Kuzmiča še zlasti v njegovih javnih nastopih. V strokovnih in znanstvenih diskusijah suvereno pojasnjuje vprašanja, ki zahtevajo ne le temeljito obvladovanje predmeta njegovih raziskav, temveč tudi celovito poznavanje in razumevanje širšega zgodovinskega, socialnega in kulturnega ozadja obravnavanih migracijskih procesov in pojavov. Spričo svoje komunikativnosti je dr. Kuzmič dobrodošel gost številnih množičnih medijev, s čimer uspešno popularizira svoje znanstvene rezultate. Pri uresničevanju zastavljenih ciljev je izredno vztrajen, njegova delovna strategija, ki vključuje oporo na široko mednarodno mrežo sodelavcev, pa prinaša odmevne rezultate.«

Novi izzivi pa so bili še naprej osrednje vodilo dr. Mihaela Kuzmiča. Leta 2002 je svoj Opis znanstvenoraziskovalne dejavnosti v zadnjih dveh letih, ki ga je oddal s svojo vlogo za izvolitev v naziv znanstveni sodelavec ZRC SAZU, zaključil z mislijo, da – glede na dosedanje opravljeno delo, dober pregled nad potrebnimi raziskavami v prihodnosti in zbranim gradivom, pa tudi glede na dokaj dobro osebno psihofizično stanje – upa in načrtuje, da bo v tej raziskovalni smeri še naprej aktivno delal. Kot članica Znanstvenega sveta ZRC SAZU, ki ga je izvolil v omenjeni znanstveni naziv, sem tem besedam v svoji utemeljitvi glasu brez pomislekov pritrdila.

Svojo zgoraj navedeno napoved je dr. Kuzmič že v naslednjih dveh letih doobra uresničil. Z impresivno znanstveno in strokovno bibliografijo v letih 2002–2004 (med drugim je objavil še dve novi knjigi) je lahko že septembra 2004 kandidiral za predčasno izvolitev v naziv višji znanstveni sodelavec, saj je v tem času dejansko izpolnil pogoje celo za najvišji znanstveni naziv. Tudi tokrat je svoj življenjepis, ki ga je dodal vlogi za izvolitev, zaključil z natančno opredeljenimi in daljnosežnimi načrti za prihodnje raziskovalno delo. Kljub temu, da simptomov napredujoče bolezni svojega preobremenjenega srca, ki jih je opazal zlasti potem, ko je julija 2004 izgubil svojo najboljšo prijateljico, sodelavko in življenjsko sopotnico, ni nikomur omenjal, pa je posamezne dele raziskovalnega gradiva iz obsežnega arhiva, ki ga je zbral in uredil v petindvajsetih letih svojega raziskovalnega dela, vendarle začel postopoma predajati drugim (med njimi tudi, denimo, Petri Černe, magistrandki na Oddelku za anglistiko in amerikanistiko Filozofske fakultete v Ljubljani) in se spraševati, kdo od njih bo morda nekoč odigral vlogo njegovega naslednika.

Bojim se, da njegove vsestranske, na področju slovenske zgodovine protestantizma in prekmurskih migracijskih študij pa izstopajoče vloge v pravem pomenu besede ne bo nasledil nihče.